

4 Egipt faraonów

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

II. Pradzieje i historia starożytnego Wschodu.

Uczeń:

1) wymienia najważniejsze cywilizacje starożytnego Bliskiego Wschodu (Sumerowie, Babilon, Egipt, Persja) oraz przedstawia ich wkład w kulturowe dziedzictwo ludzkości.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: koniec IV tysiąclecia p.n.e., VI w. p.n.e., 332 p.n.e., 30 p.n.e.
- postacie: Dżesera, Totmesa I, Totmesa III, Amenhotepa IV (Echnatona), Ramzesa II, Nefretete, Aleksandra Wielkiego, Kleopatry
- bóstwa egipskie: Re (Ra), Horusa, Izydę, Amona, Ozyrysa, Bastet

ROZUMIE

- pojęcia: „dar Nilu”, systemy irygacyjne, trzcina papirusowa, papirus, faraon, kapłani, wezyr, nomarcha, nom, Księga umarłych, mumifikacja, hieroglify, kamień z Rosetty, piramidy

POTRAFI

- wyjaśnić, jakie czynniki wpływały na rozwój gospodarczy Egiptu
- wskazać na mapie Nil, Dolny Egipt, Górny Egipt, Memfis, Teby, Karnak, Luksor oraz Gizę
- przedstawić znaczenie Nilu dla Egipcjan
- omówić dzieje polityczne starożytnego Egiptu
- scharakteryzować symbol zjednoczenia Egiptu
- dopasować najważniejsze wydarzenia do odpowiedniego okresu w dziejach Egiptu
- określić sukcesy i porażki Egipcjan
- podać przyczyny upadku Egiptu
- omówić strukturę społeczną Egiptu ze wskazaniem zadań wykonywanych przez poszczególne grupy społeczne
- przedstawić zasady, jakimi w życiu powinien się kierować dobry Egipcjanin
- omówić wiarę Egipcjan w życie pozagrobowe
- omówić przebieg i znaczenie mumifikacji

- scharakteryzować osiągnięcia Egipcjan w dziedzinie sztuki, budownictwa, matematyki, astronomii i medycyny
- wyjaśnić, kto i w jaki sposób odczytał hieroglify
- omówić na przykładach płaskorzeźb lub malowideł sposób przedstawiania poszczególnych grup społecznych
- porównać cywilizację Egiptu z cywilizacjami Mezopotamii

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Zajęcia rozpoczynamy pytaniami:

- Co w czasach starożytnych odgrywało istotną rolę podczas wyboru przez ludzi miejsca do osiedlenia się?
- Gdzie w północnej Afryce założyliby oni osadę?

W udzieleniu odpowiedzi może uczniom pomóc mapa fizyczna Afryki. Następnie podajemy temat i główny cel lekcji.

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy uczniów, aby na podstawie mapy (m2, s. 41) odpowiedzieli na pytania:

- Co zadecydowało o powstaniu państwa egipskiego w tym miejscu Afryki?
- Gdzie znajdowały się obszary uprawne i co pomagało w nawadnianiu pól?
- Co oznacza pojęcie „dar Nilu”?

Zwracamy uwagę na dostęp do rzeki, budowę kanałów nawadniających i systemu tam oraz rolę Nilu w transporcie. Prosimy uczniów, aby na podstawie podrzdziału *Ziemia i ludzie* (s. 40–42) podali, jakie rośliny uprawiali starożytni Egipcjanie oraz jakie hodowali zwierzęta. Zadajemy pytania:

- Jak sądzicie, jakie mogły być niebezpieczeństwa związane z uzależnieniem gospodarki egipskiej od wylewów Nilu?
- W jaki sposób Egipcjanie zabezpieczali się przed brakiem żywności?

Prosimy uczniów, aby z mapy (s. 41) odczytali, jakie surowce wydobywano w Egipcie. Zadajemy pytanie:

- W jaki jeszcze sposób Egipcjanie mogli pozyskiwać surowce?

Prosimy uczniów, aby odpowiadając, skorzystali z informacji zawartych w akapicie czwartym podrzdziału *Ziemia i ludzie* (s. 41).

Omawiamy rolę trzciny papirusowej, którą wykorzystywano do produkcji m.in. koszy, skrzynek, żagli, mat i przede wszystkim materiału pisarskiego, czyli papirusu. Możemy uczniom przybliżyć sposób jego produkcji (cięcie łodyg w paski, przeplatanie ich, aby stworzyć jedną całość, ubijanie, a następnie suszenie).

Korzystając z mapy (s. 41), wyjaśniamy, że wcześniej Egipt był podzielony na Dolny Egipt i Górny Egipt, a zjednoczenie państwa nastąpiło pod koniec IV tysiąclecia p.n.e.

Odwołując się do ilustracji (m3 i m4, s. 42), pytamy:

- Jakie były przyczyny zjednoczenia państwa egipskiego?
- Co było symbolem Dolnego Egiptu, a co – Górnego Egiptu?
- W jakim celu powstała podwójna korona Górnego i Dolnego Egiptu?

Następnie rozpoczynamy rozmowę o dziejach Egiptu. Wskazujemy, że można je podzielić na trzy okresy, które były przeplatane okresami przejściowymi związanymi z rozbiem politycznym i walką o władzę.

Rozdajemy uczniom karty pracy *Egipt faraonów*. Prosimy, aby na podstawie podrozdziału *Dzieje polityczne* (s. 42–43) wykonali zadanie 1. Po zakończeniu pracy omawiamy je wspólnie z uczniami.

Zwracamy uwagę na rządy Amenhotepa IV zwanego Echnatonem. Przybliżamy też postać Nefretete.

Informujemy, że od końca XIII w. p.n.e. następował powolny upadek Egiptu – podbijały go inne państwa.

Uczniowie na podstawie informacji z ostatniego akapitu podrozdziału *Dzieje polityczne* (s. 43) wykonują zadanie 2 w kartach pracy. Omawiając je, zwracamy uwagę na postać Kleopatry – ostatniej władczyni Egiptu z dynastii Ptolemeuszów.

Następnie omawiamy przyczyny upadku Egiptu i jego ostateczny podbój przez Imperium Rzymskie.

Pytamy uczniów:

- Co doprowadziło do takiej sytuacji?
- W jaki sposób Egipcjanie mogli temu zaradzić?

Prosimy uczniów, aby przeczytali podrozdział *Struktura społeczna i organizacja państwa* (s. 44), a następnie wyjaśniamy, że społeczeństwo Egiptu nie było jednolite i że często przedstawiane jest w formie piramidy.

Rysujemy na tablicy piramidę i wspólnie z uczniami w odpowiednich miejscach wpisujemy poszczególne grupy społeczne: faraon, kapłani, urzędnicy, żołnierze, rzemieślnicy, chłopci, niewolnicy. Podczas omawiania zwracamy szczególną uwagę na rolę wezyra i nomarchów.

Uczniowie po kolei losują zadania mieszkańców Egiptu, głośno je odczytują, a następnie przyporządkowują dane zadanie do odpowiedniej grupy społecznej.

Wyjaśniamy, że w Egipcie, podobnie jak w Mezopotamii, wierzenia miały charakter politeistyczny. Razem z uczniami na podstawie pierwszego i drugiego akapitu podrozdziału *Religia Egipcjan* (s. 44–45) wynotowujemy imiona najważniejszych bogów egipskich. Wyjaśniamy też, za co odpowiadali. Możemy dodać, że Izyda była żoną Ozyrysa, która poskładała jego ciało po tym, jak został on zabity i poćwiartowany przez swojego brata.

Następnie uczniowie odpowiadają na pytanie:

- Jaki jest związek bogów z dziejami Egiptu?

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie wordwall.net.

Przypominamy uczniom, że Egipcjanie wierzyli w życie pozagrobowe. Prosimy ich, aby przeczytali w podręczniku tekst źródłowy (m5, s. 45) i obejrzelili ilustrację (m6, s. 45).

Zadajemy pytania:

- Jakimi zasadami powinien się kierować w życiu dobry Egipcjanin?
- Jak przebiegał sąd Ozyrysa?

Zwracamy uwagę uczniów na to, że mumifikacja, czyli przygotowanie ciała zmarłego do pochówku, była długotrwałym i kosztownym procesem. W związku z tym mogli sobie na to pozwolić jedynie bogaci Egipcjanie.

Prosimy uczniów, aby obejrzeni w podręczniku infografikę *Mumifikacja* (s. 48) oraz przeczytali trzeci akapit podrozdziału *Religia Egipcjan* (s. 45). Wspólnie analizujemy proces konserwacji zwłok.

Zadajemy pytania:

- › Dlaczego Egipcjanie mumifikowali ciała zmarłych?
- › Czyje ciała poddawano skomplikowanemu procesowi mumifikacji?
- › Jak przebiegała mumifikacja?
- › Gdzie wkładano mumię?
- › Co chowano w komorze grobowej razem z mumią?
- › Do czego służyły kanopy?

Dzielimy klasę na trzy grupy i rozdajemy instrukcje. ►

Grupa I

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) oraz ilustracji wraz z podpisami (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie budownictwa. Omówcie też pismo egipskie. Odpowiedzcie na pytania:

- › W jaki sposób Egipcjanie budowali piramidy?
- › Czego używali do ich budowy?
- › Która piramida jest największa?
- › Jakie dwa rodzaje pisma egipskiego pojawiły się na kamieniu z Rosetty?
- › Kto i w jaki sposób odczytał hieroglify?

Grupa II

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie matematyki i astronomii. Odpowiedzcie na pytania:

- › Co potrafili policzyć Egipcjanie?
- › Na podstawie czego starożytni Egipcjanie opracowali swój kalendarz i jaki zastosowali w nim podział?

Grupa III

Na podstawie informacji z podrozdziału *Osiągnięcia starożytnego Egiptu* (s. 46–47) przedstawcie dokonania Egipcjan w dziedzinie medycyny. Odpowiedzcie na pytania:

- › Jakie metody w lecznictwie stosowali Egipcjanie?
- › Z czego wytwarzali lekarstwa?

III. PODSUMOWANIE

Prosimy uczniów, aby w drodze dyskusji wydali opinię na temat tego, co jest największym osiągnięciem starożytnego Egiptu.

METODY KONTROLI

Uczniowie w kartach pracy wykonują zadanie 3.

ALTERNATYWA

Uczniowie wykonują zadanie na stronie wordwall.net. ►

PRACA DOMOWA

Napisz, co zawdzięczamy starożytnym Egipcjanom.

Materiał realizowany na drugiej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Egipt czy Mezopotamia? Porównanie obu cywilizacji*) oraz główny cel lekcji (*Porównam cywilizację Egiptu z cywilizacją Mezopotamii*).

II. ROZWINIĘCIE

Przedstawiamy sposób pracy na dzisiejszej lekcji. Uczniowie przeprowadzą debatę, w trakcie której rozstrzygną, która cywilizacja osiągnęła wyższy poziom rozwoju. Czy był to Egipt czy raczej któraś z cywilizacji stworzonych przez ludy zamieszkujące obszar Mezopotamii?

Dzielimy klasę na dwie grupy. Każda z nich wybiera lidera, pisarza oraz sekundanta.

Zadania wybranych osób:

- › lider – deleguje zadania i kieruje pracą grupy,
- › pisarz – spisuje pomysły i argumenty formułowane przez członków grupy,
- › sekundant – pilnuje czasu przeznaczonego na wykonanie zadania.

Zadaniem pierwszej grupy jest udowodnienie tezy, że wyższy poziom rozwoju osiągnęły cywilizacje, które powstały na terenie Mezopotamii. Druga grupa ma wykazać, że bardziej rozwiniętą cywilizację stworzyli Egipcjanie.

Tematy do dyskusji:

- › polityka i rozwój terytorialny państwa,
- › gospodarka,
- › osiągnięcia.

Uczniowie przez 10–15 minut przygotowują argumenty i kontrargumenty. Następnie rozpoczynamy debatę. Pierwsza grupa formułuje swój argument, a druga na niego odpowiada. Warto zmieniać kolejność grup podczas przedstawiania argumentów.

III. PODSUMOWANIE

Uczniowie wspólnie formułują ostateczny wniosek po debacie. Rozstrzygają, która z cywilizacji była bardziej rozwinięta.

METODY KONTROLI

Uczniowie oceniają swoją pracę podczas debaty, korzystając z karty samooceny. ►

PRACA DOMOWA

Mezopotamia czy Egipt? Która cywilizacja była bardziej rozwinięta? Swoją wypowiedź poprzyj przynajmniej 5 argumentami.